

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

Е Ж Е Г О Д Н И К
И С Т О Р И И
Л И Т В Ы

Г о д 1987

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1988

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1987

VILNIUS 1988

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER
LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1987

VILNIUS 1988

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS
PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1987 metai

VILNIUS „MOKSLAS“ 1988

BBK 63.3(2L)
Li237

Redakcinė kolegija:

Bronius VAITKEVICIUS (vyr. redaktorius), Alfonsas EIDINTAS, Vida KNIURAITĖ, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Leonas MULEVICIUS, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė), Tamara TARSILOVÁ, Adolfas TAUTAVICIUS, Irena VALIKONYTĖ, Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Redakcijos adresas:
232600 Vilnius, Kosciuškos 30

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakymu

L 0503020908—225 Ž—88
M 854(08)—88

© LTSR MA Istorijos institutas, 1988

AKADEMIKO AUGUSTINO JANULAIČIO RANKRAŠTINIS PALIKIMAS

Augustinas Janulaitis (1878—1950) — teisininkas, istorikas, teisės mokslų daktaras, Lietuvos TSR MA akademikas, darbštus ir energingas žmogus. Jaunystėje aktyviai įsitraukęs į politinį gyvenimą kaip Lietuvos socialdemokratų partijos narys, nemažai nuveikė per visą gyvenimą ir kultūrinio-visuomeninio gyvenimo srityje. Jo vardas susijęs su pirmų lietuviškų spektaklių pastatymu, Aukštųjų kursų, kurie vėliau peraugo į universitetą, įsteigimu, Valstybinės archeologijos komisijos darbu, Lietuvių mokslo draugijos ir Lietuvos draugijos Tautų Sąjungai remti veikla, Lietuvos istorijos draugijos įsteigimu, „Praeities“ bei VDU Teisių fakulteto darbų redagavimu. Ilgus metus jis dirbo pedagoginį darbą,— dėstė universitete Lietuvos teisės istoriją ir Lietuvos istoriją. Tačiau reikšmingiausias A. Janulaičio veiklos baras buvo mokslinis darbas. Jis parašė monografijų ir straipsnių, paremtų pirminių šaltinių nagrinėjimu.

A. Janulaitis paliko gausų asmens archyvą, kurį jo žmona Elena Janulaitienė per dukterėčią, filologijos m. dr. Meilę Lukšienę 1967 m. perdavė Lietuvos TSR MA Centrinės bibliotekos Rankraščių skyriui. Vėliau keletą kartų fondas buvo pildomas (1969, 1976, 1978, 1981 m.), o 1984 m. jį dar papildė sūnus Kęstutis Janulaitis.

1979 m. fondą, pažymėtą numeriu F 267, pradėjo tvarkyti D. Labanauskienė. 1981—1985 m. tvarkė ir medžiagą susistemino J. Valužytė.

A. Janulaičio fondą sudaro 3958 saugojimo vienetai — 1504—1968 m. rankraščiai, mašinosraščiai, nuotraukos, spaudiniai lietuvių, rusų, vokiečių, prancūzų, anglų, lotynų kalbomis.

Si gausi archyvinė medžiaga sugrupuota į 15 skyrių dalykine-chronologine-abėcėline tvarka. Didžiąją fondo dalį sudaro A. Janulaičio mokslinės, juridinės ir visuomeninės veiklos dokumentai, likusių — kolekcija ir kitų autorių darbai.

Smulkiau apžvelgsime medžiagą pagal skyrius.

Personalija (sign. 1—131)

A. Janulaičio asmens dokumentų nėra gausu: jo krikšto metrikų išrašas, Rygos Nikolajaus vardo gimnazijos atestato nuorašai, mokymosi Maskvos ir Berno universitetuose dokumentai, leidimai vesti bylas, prisiekusio advokato pažymėjimai, paskyrimo Lietuvos vyriausiojo tribunolo nariu ir pirmininku raštai, profesoriaus liudijimai, teisių mokslų daktaro laipsnio suteikimo rašto nuorašas, Lietuvos TSR MA nario pažymėjimai, Lietuvių mokslo draugijos nario bilietai, Valstybinės archeologijos komisijos pirmininko liudijimas, darbo bibliotekose ir archyvuose dokumentai. Yra keletas A. Janulaičio autobiografijų, užrašų knygelės, Berne klausytų paskaitų už-

rašai, kvietimai į įvairius renginius, nemažas pluoštas ūkinių dokumentų — kvitų ir sąskaitų. Skyrių užbaigia A. Janulaičio mirties liudijimas.

Korespondencija (132—1081)

Korespondencija plati ir įvairi. Nemažą jos dalį sudaro susirašinėjimas A. Janulaičio vedamų teismo bylų reikalais, kita dalis apima mokslinį darbą ir medžiagos rinkimą, visuomeninę veiklą.

Jo paties rašytų laiškų išlikę nedaug: M. Brenšteinui, P. Bugailiškiui, P. Karazijai, F. Klimentai, E. Remeriui, M. Remeriui, A. Šapokai, J. Šliūpai, M. Urbšienei, J. Žiugždai ir kt.

A. Janulaičiui rašė daugelis žymių užsienio ir lietuvių mokslininkų, kultūros ir visuomenės veikėjų: Ž. Aleksa-Angarietis (1911 m.; 1 laiškas), J. Avižonis (1926—1932; 2), J. Baltrušaitis (1908—1935; 10), I. Barščakas (1932; 1), J. Basanavičius (1909—1920; 10), J. Biliūnas (1902—1904; 54)¹, M. Biržiška (1918—1943; 4); V. Biržiška (1934—1935; 3), F. Bortkevičienė (1925; 2), M. Brenšteinas (1909—1930; 6), A. Bruožis (1913—1928; 17), P. Bugailiškis (1914—1937; 41), Butkų Juzė (1921; 1), V. Čepinskis (1919; 1), S. Čiurlionienė-Kymantaitė (1936; 1), J. Deveikytė-Navakienė (1932—1939; 12), P. Galaunė (1921—1924; 15); L. Gira (1921; 1), M. Yčas (1912—1915; 2), Z. Ivinskis (1933; 4), J. Jablonskis (1912; 1), K. Jablonskis (1930; 1), K. Jasiukaitis (1908—1923; 17), I. Jonynas (1922—1950; 9), Jovaras (1908; 5), A. Jucys (1931; 2), P. Karazija (1931; 1), T. Karazija (1927—1929; 2), F. Kirša (1927; 1), P. Klimas (1915—1939; 22), P. Klimentka (1929—1948; 47), S. Kotas (1929—1939; 10), A. Kuršaitis (1911; 1), P. Leonas (1908—1937; 14), H. Lovmianskis (1937; 1), J. Miliauskas-Miglovara (1923; 2), J. Pajaujis (1929—1933; 29), H. Paškevičius (1935—1937; 5), G. Petkevičaitė-Bitė (1909—1939; 3), P. Peto (Petot) (1931; 1), J. Priudomo (Prudhommeaux) (1926; 4), E. Remeris (1921; 1), M. Remeris (1913—1943; 48), P. Rimša (1908—1938; 8), A. Smetona (1923; 1), B. Sruoga (1921—1945; 6), A. Šapoka (1931—1932; 18), J. Šaulys (1915—1931; 2), S. Šimkus (1919; 1), J. Šliūpas (1912—1939; 4), J. Totoraitis (1921—1929; 3), M. Urbšienė (1930—1933; 25), J. Vabalas-Gudaitis (1945; 2), L. Vaineikis (1907—1935; 17), A. Varnas (1913—1923; 3), A. Venclova (1945; 1), A. Veryha-Darevskis (1943—1946; 3), Vydūnas (1932—1933; 2), A. Vienuolis-Zukauskas (1939—1940; 2), A. Voldemaras (1918; 1), E. Volteris (1912—1937; 11), T. Vrublevskis (1910—1923; 2), M. Zauniūtė (1902—1903; 4), A. Zmuidzinavičius (1912; 1).

Monografijos (1082—1115)

Fonde saugomi reikšmingų A. Janulaičio darbų rankraščiai, kurių vieni publikuoti, o kiti ir liko rankrašciais. Iš publikuotų darbų

¹ Plg.: Biliūnas J. Raštai. V., 1981. T. 3. 473 p.

rankraščių reikėtų paminėti: „Enėjas Silvius de Piccolomini. Jeronimas Pragiškis“, „Lietuvos bajorai“ (darbo dalis), „Mikalojus Akelaitis“, „Mikalojaus Akelaičio laišakai“, „Simanas Daukantas. Jo gyvenimas, darbai ir vargai“, „Užnemunė po Prūsais (1795—1807)“, „Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas XVI—XVIII“, „Žydai Lietuvoje“². Darbų „Didžioji Lietuvos kunigaikštija ir jos konstitucija (1812 m.)“ (1942), „Lietuvos institucijos“ (1945), „Mokslinė Lietuvos teisės istorijos literatūra“ (I d., 1946), „Politiniai įvykiai Lietuvoje XVIII a. pab. ir XIX a. pradžioje“ (1944), „Senosios Lietuvos teisės šaltiniai ir jų istorija“ (1947), „Vakarinių lietuvių XIV a. teisynas (De Jurae Prutenorum)“, „Zamoiskio teisynas ir jo žlugimas (1776—1780 m.)“ — tik apmatai, juodraščiai. Yra nepublikuotų monografių, kurios fondo paveldėtojų pageidavimu tyrėjams bus pateiktos tik po 1989 metų.

Straipsniai (1116—1232)

A. Janulaitis parašė daug straipsnių apie lietuvių visuomenės ir kultūros veikėjus. Fonde saugomi rankraščiai straipsnių apie M. Akelaitį, S. Daukantą, A. Jucevičių, K. Kalinauską, A. Mackevičių, T. Narbutą, K. Nezabitauskį, K. Praniauskaitę, J. Rupeiką, Z. Sierakauską. Yra pluoštas straipsnių Lietuvos istorijos ir teisės istorijos klausimais: „Juodieji broliai Kražiuose“, „Keletas žinių apie 1831 m. revoliuciją Šiaulių pavieta“, „Kęstutis ir katalikų tikyba“, „Lietuvių statuto istorija“, „Lietuvos valstiečių kovos dėl laisvės ir žemės“, „Raudonieji ir Baltieji Lietuvoje 1863—1864 m.“, „Senosios Lietuvos teisės šaltiniai ir jų istorija“, „Tarpvalstybinė teisė“, „1863—1864 m. sukilimas Lietuvoje“, „Vilniaus studentai ir 1863 m. sukilimas“, „Vokietijos Rūmų Teismas (Reichskammergericht) (1495—1806 m.)“ ir kt.

Paskaitos, pranešimai, kalbos, mokymo programos (1233—1293)

Tai — A. Janulaičio pranešimų ir paskaitų, skaitytų Lietuvių mokslo draugijoje, tarptautiniuose istorikų kongresuose, Aukštuosiuose karininkų kursuose ir kitur, tekstai bei pastabos. Iš jų reikėtų paminėti: „Iš S. Daukanto gyvenimo ir darbų (Daukanto laišakai į T. Narbutą)“, „Lietuvos—Anglijos santykiai istorijoje“, „Bajorų savivalda Lietuvoje ir Pabaltėje XIX amž.“ (skaityta I Pabaltijo istorikų kongrese Rygoje 1937 m.), „Baudžiamųjų naikinimas Lietuvoje“ (skaityta tarpt. istorikų kongrese Ciūriche 1938 m.), „Paskaitos iš Lietuvos istorijos“, „Kęstutis“.

Dėstydamas universitete, A. Janulaitis sudarė Lietuvos istorijos ir Lietuvos teisės istorijos mokymosi programas.

² Plg.: Augustinas Janulaitis (1878—1950). Bibliografija. V., 1972. 68 p.

Vertimai, tautosaka (1294—1323)

Daugumą fonde saugomų vertimų A. Janulaitis išvertė 1917 m., būdamas vokiečių koncentracijos stovykloje: N. Gogolio „Revizorių“, H. Heinės „Iš religijos ir filosofijos istorijos Vokietijoje (1834 m.)“ ir „Kelionė į Harcą“, H. Hejermanso dramą „Viltis“, H. Ibseno „Rommersholmą“, K. Markso „Samdytinį darbą ir kapitalą“, F. Šilerio „Klastą ir meilę“, Šveglerio „Trumpą filosofijos istoriją“.

Nemažas pluoštas yra A. Janulaičio surinktos tautosakos — lietuvių liaudies dainų, mįslių, pasakų. Tarp jų — ir publikuotas „Malavėnų dainų“³ rinkinys.

Mokslo darbų recenzijos (1324—1336)

Jų keletas: M. Banevičiaus, J. Baldausko, J. Jakšto, Milčiaus disertacijų įvertinimai, atsiliepimai apie B. Čėsnio, K. Jablonskio, P. Pakarklio, A. Veryhos-Darevskio darbus.

Medžiaga mokslo darbams (1337—1517)

Kad parašytų minėtus mokslo darbus, A. Janulaitis išstudijavo daug archyvinių dokumentų bei literatūros. Fonde susidarė nemažas pluoštas nuorašų, išrašų, fotokopijų. Tai duomenys apie M. Akeleitį, I. Danilavičių, S. Daukantą, L. Jucevičių, J. Miliuską-Miglovarą, K. Nezabitauskį (fotokopijos iš Lenkų bibliotekos Paryžiuje), D. Pošką, taip pat medžiaga, apimanti Lietuvos istoriją nuo kovų su kryžiuočiais laikų iki XX a. vidurio. Čia rasime faktų, surinktų monografijai apie Kęstutį, Lietuvos teisės istorijai, Šiaulių ekonomijos istorijai, studijai apie Lietuvos bajorus, apie baudžiavą Lietuvoje XVI—XIX a., 1794, 1831 ir 1864 m. sukilimus Lietuvoje, Mažąją Lietuvą. Saugoma gausi medžiaga P. K. Karpio knygai „Die Grenzen des Litauertums in Ostpreussen“. Yra Vilniaus generalgubernatūros archyvo, Vilniaus viešojo knygyno, Šiaulių ekonomijos archyvo dokumentų (1732—1863) nuorašų, duomenų, surinktų Lenkų bibliotekoje Paryžiuje ir Lenkų knygyne Rapersvilyje bei įvairių istorinės literatūros sąrašų.

Juridinė veikla (1518—2567)

Juridinę veiklą A. Janulaitis pradėjo 1907 m. advokato darbu, vėliau dirbo Vyriausiajame tribunole juriskonsultu. Su šia veikla susiję įvairūs įstaigų raštai, įstatymų projektai, Vyriausiojo tribunolo pranešimai apie paskyrimą gynėju, teismų šaukimai. Yra teisės terminų žodynelio projektas, Pirmojo Pabaltijo valstybių teisininkų kongreso (1931) dokumentai, A. Janulaičio vestų bylų sąrašai ir pačių bylų dokumentai. Didelę jų dalį sudaro 1907—1944 m. civi-

³ Mitteilungen der litauischen literarischen Gesellschaft. 1898. B. 4. H. 23. S. 433—459.

linės ir baudžiamosios bylos dėl žemės, pinigų, vagysčių, padėgimų, sumušimų. Tarp jų yra ir plačiai nuskambėjusios K. Olšausko bylos dokumentų. Yra bylų, susijusių su politiniais įvykiais Lietuvoje. Istorikus galėtų sudominti lietuvių draudžiamosios spaudos byla (1895—1898), 1905—1907 m. revoliucijos dalyvių bylos, Klaipėdos pučistų byla (1925), Tauragės sukilėlių byla (1929), A. Voldemaro bylos (1934) dokumentai, Suvalkijos valstiečių streiko (1936) bylos kaltinamasis aktas, asmenų, kaltinamų komunistine veikla, bylų dokumentai.

Darbas Kauno ir Vilniaus universitetuose, Lietuvos TSR Mokslų Akademijoje (2568—2785)

Susikauptė daug dokumentų, susijusių su A. Janulaičio veikla steigiant Aukštuosius kursus Kaune ir juos perorganizuojant į universitetą, su darbu Kauno ir Vilniaus universitetuose bei Lietuvos TSR MA: regulaminai ir statutai, paskaitų tvarkaraščiai, studentų, laikusių teisės istorijos ir Lietuvos istorijos egzaminus, sąrašai bei Teisių fakulteto studentų 1930—1938 m. sąrašai, įstaigų raštai, fakulteto leidinių sąrašai, mokymo programos, Pabaltijo šalių istorijos konferencijos Rygoje medžiaga (1937), VIII tarptautinio istorijos kongreso Ciūriche medžiaga (1937—1939), Lietuvos TSR MA raštas apie A. Janulaičio išrinkimą tikroju nariu, jo darbo akademijoje ataskaitos, bendradarbiavimo su redakcijomis ir leidyklomis dokumentai.

Visuomeninė veikla (2786—2851, 3875—3954)

A. Janulaitis aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Apie tai kalba išlikę Lietuvių mokslo draugijos narių sąrašai, susirinkimų programos ir protokolai, paskaitų sąrašai, komisijos vadovėliams leisti dokumentai, Lietuvių ir Baltarusių draugijų nukentėjusiems dėl karo šelpti ataskaitos, susirinkimų protokolai, Valstybinės archeologijos komisijos dokumentai, Lietuvos istorijos draugijos posėdžių protokolai, pareiškimai priimti į draugijos narius, „Praeities“ leidimo finansiniai dokumentai, Vilniaus lietuvių susivienijimo „Rūta“ bibliotekos knygų sąrašas, Lietuvos draugijos Tautų Sąjungai remti dokumentai.

Medžiaga apie A. Janulaitį (2852—2858)

Šią negausią medžiagą sudaro iškarpos iš spaudos — recenzijos apie monografijas „Simanas Daukantas“ ir „Ignas Danilavičius Lietuvos bei jos teisės istorikas“, straipsniai ir žinutės apie A. Janulaičio atleidimą iš Vyriausiojo tribunolo ir ekskursiją į Stokholmą; Veronikos Janulaitytės-Elseikienės atsiminimai apie Berne vykusius ginčus su J. Sauliu, V. Kapsuku ir V. Didžiulyte.

Fotografijos (2859—2892)

Nemažame fotografijų pluošte saugomos ne tik paties A. Janulaičio ir jo artimųjų, bet ir to meto daugelio visuomenės ir kultūros veikėjų portretai bei grupinės nuotraukos. Čia rasime J. Basanavičių, J. Biliūną su J. Biliūniene, M. Biržišką, V. Biržišką, S. Čiurlionienę-Kymantaitę, P. Galaunę, L. Girą, K. Glinskį, V. Grybą prie lipdomos S. Daukanto skulptūros paminklui Papilėje, J. Jablonskį, K. Jablonskį, V. Krėvę, A. Kriščiukaitį, P. Leoną, V. Mykolaitį-Putiną, G. Petkevičaitę-Bitę, K. Petrauską, M. Remerį, B. Sruogą, J. Šliupą, A. Vaniūnaite-Kubertavičienę, Vaižgantą, A. Vienuolį-Zukauską, E. Volterį, A. Žmuidzinavičių, G. Landsbergį-Žemkalnį, baltarusių rašytoją A. Paškevič-Ciotką. Yra keletas vinječių: Aukštųjų karininkų kursų Artilerijos skyriaus I laida (1923—1925), Lietuvos universiteto Teisių fak. I ir II laidos (1924—1925).

Kolekcija (2893—3537)

A. Janulaitis sukaupe nemažą XVI—XX a. dokumentų kolekciją. Beveik pusę feodalinio laikotarpio rankraščių sudaro Lietuvos evangelikų reformatų (Vilniaus, Griezės, Kėdainių, Svėdasų, Šiluvos, Naugarduko) bažnytinių žemės valdų dokumentai, inventoriai (evangelikams priklausančių namų Vilniuje, Vilniaus evangelikų bažnyčios sidabrinių daiktų XIX a. sąrašas, Svėdasų dvaro ir miestelio 1686 m. bei bažnyčios su klebonija 1778 m. smulkūs inventoriai), Vilniaus ir Kėdainių sinodų nutarimų knygos (1611—1774), bylų dėl bažnyčių užpuolimų ir nuniokojimų dokumentai (Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčios byla su Vilniaus akademijos studentais 1591 m. ir kt.), evangelikų reformatų teises ir saugumą ginantys raštai. Likusią feodalinio laikotarpio rankraščių dalį sudaro kitų bažnytinių valdų bei dvarų dokumentai: bylinėjimosi dėl žemės ir pinigų, žemės nuomos ir pardavimo raštai, valstiečių reviziniai sąrašai (Aukštadvaris, Aušbikavis, Bereza, Bielica, Biržai, Cerlioniai, Dovalgonis, Gardinas, Jatviskas, Kelmė, Kraštai, Lyduvėnai, Maksava, Mongirdų Merkinė, Pajūris, Panemuniai, Teneniai, Tytuvėnai, Žirovičiai ir kt.), A. Bogušienės, S. Čižo, K. Gerlicienės, S. Goreckienės, I. Marchačo, R. Mlečkienės, K. Radvilaitės-Glebavičienės, B. Sapiegos ir kt. testamentai, fundacijos bažnyčioms (Varnionių 1644 m., Vilniaus bazilijonų noviciatui 1653 m.). Tarp jų yra seniausi kolekcijos rankraščiai — 1504—1517 m. Betygalos bažnyčios šv. Onos altoriaus įsteigimo dokumentai, 1516 m. Betygalos privilegijos nuorašas. Čia rasime ir jau publikuotus Prūsijos valdovų įsakymus Prūsijoje gyvenantiems lietuviams (1589—1799)⁴. Yra dokumentų, susijusių su Radvilomis, Sapiegomis, M. Giedraičiu, S. Daukantu, L. Jucevičiumi, A. ir J. Juškomis, K. Nezabitauskiu, M. Valančiumi, J. Miliausku-Miglovara, J. Basanavičiumi, J. Biliūnu. Iš

⁴ Prūsijos valdžios gromatos, pagraudenimai ir apsakymai lietuviams valstiečiams. V., 1960. 668 p.

politinius įvykių atspindinčių dokumentų reikėtų paminėti spausdintų dokumentų rinkinį apie LDK bajorų konfederacijos karą su etmonu K. Sapiega (1700), Lietuvos tautinės aukščiausiosios tarybos deputatų laišką generolui majorui A. Vaitkevičiui (1794), spausdintą caro Nikolajaus I manifestą dėl sukilimo Lenkijoje slopinimo (1831.I.27) bei Šiaulių pav. Laikinosios vyriausybės izdo skyriaus finansinius dokumentus (1831), caro valdžios raštus dėl baudžiamos panaikinimo (1854—1862) bei spausdintus Vietinius nuostatus dėl baudžiamos panaikinimo vakarinėse gubernijose (1861.II.19), raštus dėl 1863 m. sukilimo dalyvių turto sekvestravimo, vokiečių kolonizacijos bylą (1917—1918), Lietuvos sutartis su Vokietija dėl karo nuostolių likvidavimo (1918—1922) bei bylos dėl Vokietijos parduotų miškų 1918 m. dokumentus, sutartis su Lenkija, Rusija, Latvija, Lenkijos karo ministerijos ir Vilniaus karinių dalių susirašinėjimą (1928—1939). Su kultūriniu gyvenimu susiję švietimo ir laikraščių leidybos reikalai: prašymas Kauno gubernatoriui leisti atidaryti Šiauliuose nemokamą vakarinę mokyklą (1906), Vilniaus gubernatoriaus leidimas J. Pleiriui leisti laikraštį „Pirmyn“ (1907), korespondencija Švietimo komisijai iš įvairių Lietuvos vietų apie gimnazijų bei pradedamųjų ūkio mokyklų padėtį (1918), neišaiškintų asmenų teisės istorijos užrašai (XIX a.), eilėraščiai, tautosakos rinkinys (1851). Kolekciją užbaigia spaudiniai: brošiūros, laikraščiai, LSDP, Bundo ir kt. buržuazinių partijų bei LKP atsišaukimai. Yra Mažeikių apskr. senovės pažinimo mėgėjų kuopos laikraščio „Praeitis“ du numeriai (1927), dienraščio „Vilniaus žinios“ (1908) numeriai, kuriuose išspausdinti atsiminimai apie J. Biliūną bei jo apsakymai, Žemaitės „Baudžiamos atminimas“, „Litovskij kurjer“ (1932) numeris, skirtas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio 550-osioms mirimo metinėms pažymėti.

Kiti autoriai (3538—3873)

Medžiagą sudaro korespondencija, monografijos, straipsniai, pasakaitos, apsakymai ir eilėraščiai, diplominiai darbai. Korespondencijoje rasime M. Akelaičio, J. Biliūno, M. Brenšteino, S. Daukanto, V. Mickevičiaus-Kapsuko, J. Mačio-Kėkšto, J. Miliausko-Miglovaros, M. Valančiaus, J. Vienožinskio autografus, J. Danilavičiaus 1815—1830 m. laiškų J. Leleveliui, K. Nezabitauskiui ir J. Sliūpo laiškų bei jiems rašytų laiškų nuorašus. Kitų autorių darbai — tai J. Biliūno straipsniai, apsakymai ir eilėraščiai, J. Damijonaitienės atsiminimai apie lietuvių gimnazistų spektaklį Šiauliuose 1900 m., A. Daugeliškio, P. Leono, J. Sliūpo ir kt. straipsniai, skirti laikraščio „Aušra“ 40-osioms ir 50-osioms metinėms, J. Deveikytės-Navakienės Paryžiaus bibliotekose surinkta medžiaga Lietuvos istorijai, P. Galauinės straipsnis apie lituanistinius rankraščius Paryžiaus Lenkų bibliotekoje, V. Goštauto parašyta trumpa M. Akelaičio biografija (1890), H. Heinės eilėraščiai, versti B. Sruogos, F. Kiršos, L. Giras ir M. Vaitkaus, M. Griškevičiaus darbas „Šiaulių ekonomijos kadatai skobninių gerybių (dvarų) istoriškas aprašymas...“ (1850),

Z. Ivinskio paskaita „Lietuvos prekybiniai santykiai su užsieniu XVI amžiuje...“, K. Jasiukaičio dramų „Alkani žmonės“ rankraštis, Jovaro eilių rinkinėlio „Širdies balsai“ autografas. P. K. Karpio monografija „Die Grenzen des Litauertums in Ostpreussen“, P. Klimenkos monografijos „Mindaugas“ V—VIII skyrių vertimai, P. Leono teisės istorijos paskaitos, J. Matuso straipsniai „Rusų pradžios mokykla Lietuvoje po Lenkmečio (1863)“ ir „Zygimantas Kęstutaitis“, J. Miliausko-Miglovaros eilių autografas (1893), K. Nezabitauskio darbų nuorašai ir fotokopijos, D. Pežos-Palonio eilėraščiai, S. Paulausko atsiminimai apie 1927 m. sukilimą Tauragėje, S. Stanevičiaus autografas — pastabos apie K. Nezabitauskio darbus, J. Miliausko-Miglovaros išleistas A. Strazdo eilių rinkinys (1884), L. Vaineikio autografa — korespondencijos „Ūkininko“ redakcijai, E. Volterio straipsniai. Yra keletas Lietuvos istorijos ir teisės istorijos diplominių darbų: B. Bušackio „Teisiniai Livonijos santykiai su Lietuva nuo Torno taikos iki Kettlerio mirties (1466—1578)“, J. Deveikytės „Iš Kauno gyvenimo (1662—1673 m.)“, S. Girdvainytės „Lietuvos išdo komisija. 1765—1794 m.“, V. Jurgučio „Vas-tiečių kiemas. Skirtinės žemės nuosavybės teisė Lietuvoje baudžiamą panaikinus“, P. Kesiūno „1812 metais įkurtoji Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Laikinoji valdžia ir jos administracija“, A. Platerio „Lietuvos ir Kuršo teisiniai santykiai iki XVIII a. pabaigos“, L. Šabūno „Lietuvos išdo tribunolas (1613—1764)“ ir kt.

Gausus ir įvairus A. Janulaičio rankraštinių palikimas turėtų sudominti įvairių sričių specialistus, o ypač istorikus, teisininkus, filologus.

Jūratė Valužytė